

Lekarze – patroni wielkopolskich ulic

Henryk Jordan

Henryk Jordan (1842–1907)
– profesor ginekologii UJ
oraz pionier medycyny społecznej
w Polsce

Choć nazwisko Jordana jest w Polsce powszechnie znane, jego życie i osiągnięcia społeczne są mało rozpropagowane. Henryk Jordan urodził się w Przemyślu. Ze względu na wczesną utratę ojca już jako gimnazjalista zmuszony był zarabiać udzielaniem korepetycji. Zagrożony wydaleniem ze szkoły za udział w manifestacjach patriotycznych w 1862 r. udał się do Triestu, gdzie pomimo trudności językowych ukończył szkołę i w 1863 r. zdał maturę. Następnie rozpoczął studia medyczne w Wiedniu i kontynuował je w Krakowie. Po ich ukończeniu – ze względu na trudną sytuację zdrowotną i materialną – wyjechał do najpierw do Berlina, a potem do Nowego Jorku. Tam utrzymywał się, grając na fortepianie w restauracjach oraz w zakładach gimnastyki szwedzkiej dla dziewcząt. Tam też po raz pierwszy zetknął się z wychowaniem fizycznym młodzieży i jego znaczeniem dla prawidłowego rozwoju. W Nowym Jorku prowadził również praktykę ginekologiczną i położniczą oraz założył szkołę położnych. Dzięki tym aktywnościom zgromadził pieniądze, które umożliwiły mu odwiedzenie ośrodków medycznych w Stanach Zjednoczonych, a potem – w drodze do kraju – w Anglii i w Berlinie. Po zdaniu egzaminu dyplomowego w Krakowie w 1870 r. Jordan udał się jeszcze na 6-miesięczne szkolenie do kliniki ginekologicznej w Wiedniu. Po powrocie został asystentem w Katedrze Ginekologii i Położnictwa UJ prof. Maurycego Madurowicza w Krakowie. W 1874 r. odszedł

z UJ i założył praktykę prywatną, która zapewniła mu niezależność finansową. Od 1894 r. był prezesem Towarzystwa Ginekologicznego, a po śmierci Madurowicza w 1895 r. został kierownikiem Katedry Ginekologii i Położnictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Jednak to nie kariera naukowa i nie osiągnięcia naukowe uczyniły Jordana sławnym. Były to jego pasje i zainteresowania dotyczące higieny społecznej i medycyny szkolnej. Nie sposób wymienić wszystkich jego funkcji społecznych i aktywności, dlatego skupimy się na najważniejszych. Był aktywnym propagatorem badań dzieci w szkołach, wprowadzenia do szkół lekarzy oraz zajęć wychowania fizycznego. Ponadto zwracał uwagę na znaczenie przerw lekcyjnych i aktywności fizycznej w ich trakcie. W latach 1888–1889 założył

własnym kosztem fundację Park Miejski dr. Henryka Jordana. Była to pionierska i nowoczesna placówka wychowania dzieci poprzez gry i zabawy na świeżym powietrzu. Park Jordana w Krakowie obejmował 12 boisk o różnym przeznaczeniu, w tym do chodzenia na szczudłach, skoków o tyczce i ćwiczeń na przyrządach, ćwiczeń na drabinkach, pomostach i kładkach, piłki nożnej, palanta (zmodyfikowany przez Jordana amerykański baseball), tenisa, krykieta, etc. W pierwszych dwóch latach na zajęcia uczęszczało 500–600 dzieci, ale już w roku 1891 r. było ich 13 tys., a w roku 1901 – 32 tys. Podstawą parku było jego przemyślane funkcjonowanie oraz wyszkolona kadra, która prowadziła zajęcia z dziećmi. Jordan zwracał uwagę również na rozwój kulturalny i patriotyczny. Wzdłuż głównych alei parku ustawił 44 popiersia sławnych Polaków, gdzie wygłaszał pogadanki patriotyczne. W parku prowadzono też dożywianie oraz badania lekarskie. Podobne parki zaczęto tworzyć we Lwowie, Tarnopolu, Nowym Sączu, Nowym Targu i w Warszawie, a później w całej Polsce.

Od 1881 r. do śmierci Jordan był radnym Krakowa, w latach 1895–1902 posłem na sejm galicyjski. W 1887 r. zainicjował w Krakowie Stowarzyszenie dla Dożywiania Ciepłą Strawą Ubogich Dzieci, od 1892 r. przewodniczył Stowarzyszeniu Niesieniu Pomocy Ubogim Uczniom Szkół Ludowych, założył Towarzystwo Tanych Mieszkań dla Robotników, które wybudowało osiedle dla 100 rodzin. W 1900 r. zainicjował Towarzystwo Samopomocy Lekarzy, które chroniło rodziny lub samych lekarzy niezdolnych do pracy.

Odmówił propozycji uczczenia 30-lecia swojego doktoratu w Krakowie oraz nie przyjął propozycji prezydentury miasta Krakowa. Zmarł w 1907 r. na skutek ataku serca w przebiegu zapalenia płuc.

W Poznaniu ulica Henryka Jordana znajduje się na Wildzie.

DR HAB. ANDRZEJ GRZYBOWSKI,
 PROF. UWM
 AE.GRZYBOWSKI@GMAIL.COM